

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE TÜRKİYE DIŞ POLİTİKASININ ELÂZİĞ BASININDAKİ YANSIMALARI*

İrfan DURMUŞ¹

Atıf: Durmuş, İ. (2023). Demokrat parti döneminde Türkiye dış politikasının Elâzığ basınındaki yansımaları. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 483-502. doi:10.17218/hititsbd.1360323

Özet: Bu çalışma, siyasi tarihimizde ve çok partili yaşama geçişte büyük bir öneme sahip olan Demokrat Parti'nin (DP) iktidarda olduğu dönemdeki dış politikalarının Elâzığ basınında yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında 1950-1960 dönemlerini kapsayan Elâzığ basınında önemli gazeteleri taranmıştır. Elâzığ'ın o dönemdeki önemli yazılı basın kaynaklarından *Uluova*, *Turan* ve *Elâzığ* gazetelerinden elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırma çerçevesi Elâzığ ilinde yayımlanan yerel gazeteler, DP hükümetinin dış politikaları hakkında yayınlanmış haberler ve araştırmacının yorumundan oluşmaktadır. Çalışma kapsamında 1950-1960 yılları arasında yayına devam eden gazeteler incelenmiş olup 1200 civarında DP ile ilgili haber ve yazılı belgeye rastlanmıştır. Nitel vaka analizi yönteminin benimsendiği çalışma sonucunda, Elâzığ basını DP iktidarının dış siyasetteki uygulamalarını yakından takip ederek dış politikadaki gelişmelere haber içeriklerinde geniş yer verdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Adnan Menderes, Türk dış politikası, Elâzığ basını, Kore Savaşı, NATO.

Reflections of Turkey's foreign policy in the press of Elâzığ during the Democrat Party period

Citation: Durmuş, İ. (2023). Reflections of Turkey's foreign policy in the press of Elâzığ during the Democrat Party period. *Hitit Journal of Social Sciences*, 16(2), 483-502. doi: 10.17218/hititsbd.1360323

Abstract: This study aims to reveal the reflections of the foreign policies of the Democrat Party (DP), which has a great importance in our political history and the transition to multi-party life, in the Elâzığ press during the period when the DP was in power. Within the scope of the study, important newspapers of the Elâzığ press covering the 1950-1960 periods were scanned. The results obtained from *Uluova*, *Turan* and *Elâzığ* newspapers, which were important print media sources of Elâzığ in that period, were evaluated. The research framework consists of local newspapers published in the province of Elâzığ, news published on the foreign policies of the DP government and the researcher's comments. Within the scope of the study, newspapers published between 1950-1960 were examined and around 1200 news and written documents related to the DP were found. As a result of the study, in which the qualitative case analysis method was adopted, it was seen that the press in Elâzığ closely followed the foreign policy practices of the DP government and gave wide coverage to the developments in foreign policy in its news content.

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi / Submitted: 14.09.2023

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 19.12.2023

* Bu makale, "1950-1960 Demokrat Parti İktidarının Elâzığ Basınındaki Yansımaları" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Öğr. Gör., Munzur Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, irfandurmus@munzur.edu.tr | <https://orcid.org/0000-0003-4858-7739> | <https://ror.org/05v0p1f11>

Lecturer, Munzur University, Faculty of Economics and Administration Sciences, Department of Political Science and International Relations, irfandurmus@munzur.edu.tr | <https://orcid.org/0000-0003-4858-7739> | <https://ror.org/05v0p1f11>

Keywords: *Democrat Party, Adnan Menderes, Turkish foreign policy, Elâzığ press, Korean War, NATO*

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye, Milli Şef İsmet İnönü'nün izlemiş olduğu siyaset sonucunda savaştan uzak tutulmuştur. İnönü'nün Türkiye'yi savaş dışında tutması ve İkinci Dünya Savaşı sonunda galip devletler safında yer alması yabancı devletlerin demokrasi için Türkiye'ye baskı yapmasını da beraberinde getirmiştir (Yalman, 1970, s.237). Bununla birlikte siyasi iktidarın savaşa girmeme stratejisine rağmen yaşanan ekonomik sıkıntılar halkın tepkilerine neden olmuştur. Bu durum, Türkiye siyasetinde yeni bir dönemin başlangıcı olan çok partili hayata geçişin işaretini de vermiştir.

Sözü edilen iç ve dış dinamikler bir yandan Türkiye'nin çok partili yaşama geçiş sürecinin başlangıcını oluştururken, diğer taraftan yirmi yedi yıllık CHP iktidarının politikalarına yönelik gerek parti içerisinde gerekse halk nezdinde muhalefet girişimlerine ve Demokrat Parti (DP) iktidarının doğuşuna neden olmuştur. Demokrasi için çok partili yaşama geçiş ne denli önemliyse DP iktidarı da bu açıdan büyük bir öneme sahiptir. Özellikle DP döneminde izlenen dış politikaların sonraki yıllarda Türkiye dış siyasetinde de önemli bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, Türkiye yerel basın alanında köklü bir tarihe ve yere sahip olan Elâzığ basınında DP iktidarının uyguladığı dış politikaların nasıl ele alındığının sorgulanması da önemli hale gelmektedir. Nitel vaka analizi yönteminin benimsendiği bu çalışmada, DP'nin iktidarda olduğu 1950-1960 yılları arasında Türkiye'nin dış politikasının yerel basındaki yansımaları Elâzığ basını örneği üzerinden irdelenmiştir.

Örnek olay incelemesi olarak da bilinen vaka analizi (case study), araştırma için belirli bir bireyin, grubun, kitlenin, olayın, politika alanının ya da kurumun incelenmesini ifade etmektedir. Genellikle nitel araştırmalarla özdeşleştirilen vaka analizi, bilimsel çalışmanın ele aldığı vaka sayısına göre nicel ya da nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Vaka analizinde araştırma sorunsalı etrafında belirlenen analiz birimi üzerinden veriler toplanmaktadır. Bu analiz birimi birey, toplum ya da kurum olabileceği gibi politika alanını da kapsayabilir. Ayrıca vaka analizleri kesitsel (cross-sectional) ya da boylamsal (longitudinal) olabilir. Kesitsel vaka analizinde, aynı zaman dilimi içinde gerçekleşen farklı olaylar ele alınmaktadır. Boylamsal vaka analizinde ise aynı vaka içinde farklı analiz birimleri ya da iki ya da daha fazla vaka içinde analiz birimleri çalışılmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'nin 1950-1960 yılları arasındaki dış politikası kesitsel bir vaka olarak ele alınmıştır (Süleymanoğlu Kürüm, 2021, ss.150-152). Çalışmanın bu bölümünde, bir sonraki başlık altında DP iktidarının dış politikasının genel özelliklerine geçmeden önce, İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye'nin dış politikasının genel hatları çizilmiştir. Ardından DP'nin dış siyasette izlediği politikalar ve sözü edilen politikaların Elâzığ basınında önemli gazetelerinden *Elâzığ*, *Turan* ve *Uluova* gazetelerinde nasıl yer aldığı irdelenmiştir.

Bütün dünyayı etkileyen İkinci Dünya Savaşında ülkeyi savaş dışında bırakmayı başaran İsmet İnönü'nün akılcı dış politikası, savaş sonrası dönem için aynı başarıyı sağlamamıştır ve ülke oldukça zor günler geçirmiştir. Atatürk'ün geleneksel dış siyasetinden uzaklaşan İsmet İnönü'nün izlediği politika İkinci Dünya Savaşı döneminde ve özellikle sonrasında Türkiye'nin güvenilir bir devlet olarak görülmesine neden olmuştur. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ile karşı karşıya kalmasına neden olmuş ve savaş esnasında Avrupalı devletlerin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) önderliğinde ve Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altında ortaya koydukları işbirliğini savaş sonrası da devam ettirme düşünceleri ve bu çalışmalara Rusya'nın da katılmış olması Türkiye'yi endişelendirmiştir. Zira Rusya'nın savaş esnasında Türkiye'ye karşı olan tutumu ve

---

savaş sonrası Türkiye'nin egemenliği ile uyuşmayan isteklerde bulunması (Ekinci, 1997, s.221) ortaya çıkan Rus tehlikesine karşı Türkiye'yi Batılı demokratik devletlere yaklaşmak hatta onların desteğini almak zorunda bırakmıştır.

Meydana gelen oluşumlar karşısında, Türkiye'nin Batı ittifakına yaklaşması hiç de kolay olmamıştır. Türkiye'nin İngiltere ve Fransa ile 19 Ekim 1939'da "üçlü ittifak" oluşturması daha savaşın başında taraf olduğunun göstergesiydi (Bozkurt, 2000, s.12). Ancak Türkiye zaman içerisinde bu antlaşmanın yükümlülüklerini yerine getirmedeği gibi 14 Haziran 1940'ta savaşa katılmama kararını da açıklamıştır (Ekinci, 1997, s.162). Türkiye'nin bu yönde izlediği dış politika müttefikleri hayal kırıldığına uğratmıştır.

17 Şubat 1941'de imzalanan "Türk-Bulgar Saldırmazlık Paktı", Bulgaristan'ın Mihver saflarına geçmesine neden olurken, Alman orduları da Bulgaristan'a girmiş ve Almanlar da Türkiye'ye güvence vermiştir. Almanya, 18 Haziran 1941'de imzalanan Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşmasıyla kendisini Türkiye üzerinden gelebilecek herhangi bir saldırıya karşı emniyete almıştır (Ekinci, 1997, s.221). Antlaşma sonrasında Almanların Rusya'ya saldırmasıyla birlikte Türkiye bir yandan Alman baskısından kurtulurken diğer taraftan Sovyetler Birliği'nin Türkiye'nin savaşa katılması yönündeki ısrarıyla karşılaşmıştır. Böyle bir durum karşısında İngiltere tepki gösterirken, tepkinin en büyüğü ABD'den gelmiştir. Çıkarları doğrultusunda ABD ödünç verme ve kiralama kanunu doğrultusunda Türkiye'ye yapmış olduğu yardımı kesmekte tereddüt etmemiştir (Armaoğlu, 1982, ss.426-430). Söz konusu olaylar her ne kadar Türkiye'yi Mihver Devletlerine yaklaştırır da müttefiklerin baskısı da beraberinde gelmiştir ve Sovyetlerin Stalingrad'daki zaferi bu baskının dönüm noktasını oluşturmuştur. Antlaşmalar ve bloklaşmalar sonucunda 1943 sonrasında Sovyet Rusya Türkiye'ye karşı sert bir politika izlemiştir. Bu durum, Sovyet Rusya'nın savaş sonrası için açık bir tehdidi olarak da okunabilir. Öyle ki Türkiye Sovyetlere güvenmemekte ve Almanya'nın savaştan yenik çıkmasıyla Avrupa'da dengelerin Sovyetler lehine değişmesi Türkiye'yi korkutmaktadır. Kaldı ki, Türk ordusu savaşa katılabilecek teknik donanımına sahip olmamakla birlikte araç, gereç ve mühimmat yönünden de yetersiz bir durumdaydı (Armaoğlu, 1982, s.412).

Türkiye'nin asker konusunda ve savaş sonrası dönemde oluşabilecek duruma yönelik endişeleri karşısında İngiltere Başbakanı Winston Churchill; savaş sonrasında barış ortamının olacağı ve askeri yardım konusunda da ABD ve İngiltere'nin destek olacağını söylemiş fakat tüm bu ısrarlara rağmen Türkiye savaş dışında kalma konusunda kararlı olmuştur. Savaş durumunu değerlendirme görüşmeleri 1943'te Quebec Konferansında sürerken burada yine bir araya gelen ABD Başbakanı Franklin D. Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in gündeminde Türkiye vardı ve bu durum hususunda ısrar edilmemesi, ancak Balkanlarda cephe açılması halinde Türkiye'deki hava üstlerinin müttefiklere açılması isteği ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin tarafsızlığı en çok Almanya'nın işine yaradığı söylenebilir. Türkiye'nin savaşa girmesi hususunda dönemin Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotov'a göre, bu istek telkinden ziyade, emir niteliğinde olmalı görüşünderken, İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden de Türkiye'nin 1943 yılı sonuna kadar mutlaka savaşa girmesini istemiştir. Sovyetlerin sert tepkisinin gündeme gelmesi ve Tahran Konferansında Stalin'in "...gerekirse enselerinden yakalayarak" Türkleri savaşa sokma isteği üzerine İnönü ile Churchill 4-6 Aralık 1943'te Kahire'de görüşmüşlerdir. Prensip olarak Türkiye'nin savaşa katılması durumu ortaya çıkmış ve Türk-İngiliz askeri yetkilileri arasında devam eden görüşmeler kısa süre sonra kesintiye uğrayarak neredeyse Türk-İngiliz ilişkileri durma noktasına gelmiştir (Armaoğlu, 1982, ss.412-413).

Türkiye içine düştüğü bu yalnızlıktan kurtulma hedefiyle Sovyetlere yaklaşmak istese de Sovyetler Birliği; Türkiye'nin Almanya'ya karşı hemen savaş açmasını istemiştir. Sovyetlerin Boğazlar üzerindeki istekleri ve 10 Şubat 1945 Yalta Konferansı'nda alınan kararlar gereği savaş sonrası dünyadaki barış ve güvenliği sağlamak üzere kurulacak olan Birleşmiş Milletler Örgütü'ne kurucu üye olabilmek ve bu örgütün oluşturulması için 23 Şubat 1945'te toplanacak olan San Francisco Konferansına katılabilmek için Almanya ve Japonya'ya karşı savaş açmak gerekiyordu. Bunun üzerine Türkiye, 23 Şubat 1945'te 1 Ocak 1942 tarihli Birleşmiş Milletler Beyannamesini imzalamış, ardından da Almanya'ya savaş ilan etmiştir. Bu durum da Sovyetler Birliği'ni tatmin etmeyerek 19 Mart 1945'te Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması tek taraflı olarak feshedilmiştir. Ayrıca bazı sorunların çözülmesi gerektiği ileri sürülerek hiçbir bağımsız devletin egemenlik anlayışına uyuşmayacak isteklerde bulunulmuştur (Armaoğlu, 1982, ss.426-430).

Sovyetler Birliği'nin bu isteklerinden başka Türkiye'nin demokratikleşmesi gerekliliği vurgulanmış ve dünya kamuoyunda Türkiye aleyhinde kampanyalar başlatılmıştır. İngiltere ve ABD ise Sovyetler Birliği'nin bu istekleri karşısında Türkiye'yi yalnız bırakmıştır. Sovyetler Birliği'nin 16 Mart 1945 tarihinde Türkiye'ye vermiş olduğu nota ise, Sovyet baskısını açıkça ortaya koyuyordu. İnönü ise Sovyetler Birliği'nin baskısından kurtulmak ve batılı devletlerin desteğini alabilmek için çareler aramaktadır (Armaoğlu, 1982, ss.426-430).

Diğer taraftan BM Anayasasında bu örgüte katılabilmek için demokratik bir yönetime sahip olmak şartı yer almaktadır. İşte Türkiye'nin San Francisco Konferansına çağrılmasının bir şartı da demokratik yönetime geçmesidir. İnönü'nün Sovyet tehdidine karşı Batı'ya yaklaşma hususundaki düşüncesi San Francisco Konferansı ile somut hale gelmiştir. San Francisco'ya giden Türk heyeti İnönü'nün talimatı ile demokrasiye geçileceğinin işaretini vermiştir.

Türkiye'nin çok partili hayata geçişinde önemli bir dönüm noktasını CHP içerisinde yükselen muhalefet grubu tarafından 7 Ocak 1946 tarihinde kurulan Demokrat Parti olmuştur. Kurulduktan dört yıl sonra 14 Mayıs 1950'de iktidara gelen DP, 27 yıllık CHP iktidarı dönemini sona erdirmiş ve Adnan Menderes'in on yıllık başbakanlık yaptığı iktidar sürecinde Türkiye'nin iç ve dış siyasetinde önemli gelişmelerin aktörü haline gelmiştir. Dolayısıyla 1950 yılı, Türk demokrasi tarihi açısından bir dönüm noktasıdır. Arkasına güçlü bir halk iradesi alan DP iktidarının, küresel anlamda yalnızlığa itilen Türkiye'yi tecrit edilmişlikten kurtarma ve saygın bir konuma getirme çabaları içerisinde girerek Türk dış politikasında önemli bir rol oynadığı söylemek mümkündür (Göktepe ve Seydi, 2015, s.206).

2. DP DÖNEMİ TÜRK DİŞ POLİTİKASININ ÖZELLİKLERİ VE UYGULAMALARI

İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan Sovyet tehdidi, Türkiye'yi başta ABD olmak üzere Batılı ülkelerle sıkı dostluk ilişkisi kurmaya yöneltmiştir. Bu dönemde Türkiye geleneksel "tarafsızlık politikası"nı bırakmak durumunda kalırken, ABD de geleneksel "tecrit" politikasını bırakarak Sovyet yayılmacılığına karşı "çerçeveleme politikası"nı uygulamaya başlamış ve dünyanın çeşitli bölgelerindeki devletlerle siyasi, askeri ve ekonomik alanda ittifaklar kırmaya yönelmiştir. 1947 yılı başlarında, Türkiye'nin stratejik önemine karşın İngiltere'nin Türkiye'ye yapmakta olduğu geleneksel ekonomik ve askeri yardımı kesmeye karar vermesi üzerine, İngiltere'nin de telkinleriyle ABD, Sovyet tehdidine karşı Türkiye ve Yunanistan'a tarihe Truman Doktrini olarak geçecek olan yardım programı ile ekonomik ve askeri yardım yapmaya başlamıştır. Truman Doktrini ile Türk-Amerikan ilişkilerinde yeni bir dönem başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası gerek Sovyet tehdidinin bertaraf edilmesi gerekse ülke ekonomisinin gelişimi için yabancı sermayenin sağlanması gerekliliği Türkiye açısından Truman Doktrinini gerekli kılmıştır (Bağcı ve Şahin, 2009, s.189).

ABD, Truman Doktrininin yanı sıra İkinci Dünya Savaşı'nda zarar gören Avrupa ülkelerinin yeniden yapılandırmak amacıyla Marshall Planı olarak bilinen ekonomik yardım programı hazırlamıştır. Türkiye, talepte bulunmasına karşın savaşa katılmadığı için bu yardımdan yararlanamamıştır. Ne var ki, ABD, Türkiye'nin bu yardımdan yararlanabilmesinin koşulu olarak Türkiye'den kalkınma planında Marshall Planına uygun bazı değişiklikler yapmasını istemiş ve verilecek yardımların belli alanlarda kullanılmasını şartını koymuştur. Sonuç olarak gerekli koşulları yerine getirmeyi kabul eden Türkiye, 1948-1952 yılları arasında ABD'den toplam 352 milyon dolar yardım almıştır (Alıcı, 2009, ss.14-159). Sözü edilen yardım programları, Türkiye'nin dış politikasında Batıyla sıkı ilişkiler kurmasına neden olmuş ve Batı öncülüğünde kurulan tüm siyasi, askeri ve ekonomik organizasyonlara üye olmak Türkiye'nin temel hedefi olmuştur (Bağcı ve Şahin, 2009, s.190). CHP iktidarının Türkiye'nin dış politikasında ABD öncülüğündeki Batı ittifakına yakınlaşma çabaları, 1950'de iktidara gelen DP döneminde de devam ettirilerek somut adımlar atılmıştır. DP iktidarının dış politikasında Sovyet tehdidini ortadan kaldırmak ve Batı ile ekonomik ve siyasi alanda ortak işbirlikleri kurmak temel hedef olarak belirlenmiştir.

DP, İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği, Almanya'nın tamamen güçsüz bırakıldığı, İngiltere ve Fransa'nın eski güçlerini kaybettiği artık yalnızca ABD ve SSCB'nin büyük güçler olarak kaldığı bir uluslararası sistemin ortaya çıktığı bir dönemde kurulmuştur. Savaş sonrası süreçte yaşanan Sovyet tehdidi ise Türkiye'yi ABD'ye yaklaştırırken, Menderes de bu şartlar altında Türkiye'nin kalkınmasının ve gelişmesinin ABD ile daha yakın ilişkiler kurmaktan geçtiğini düşünmüştür. Bu nedenle, Menderes'in dış politika tutumunun genellikle "Amerikancılık" olarak tanımlanması söz konusu olmuştur. Sovyet tehdidi sonrası ABD ile yakın ilişkiler kuran İnönü yönetimini gelen yardımlar ve sıkı işbirliğine rağmen Batı ile ilişkilerde eleştiren Menderes, başta Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (North Atlantic Treaty Organization-NATO) üyelik olmak üzere iktidarın çok pasif davrandığını savunmuştur. İki kutuplu dünya sisteminde tarafsız kalmanın mümkün olmadığını ve Sovyet blokuna da dahil olunamayacağını düşünen Menderes, ABD blokuna katılmanın zorunlu olduğunu ileri sürmüştür (Kiraz, 2020, s.313).

1950'li yılların Türk dış politikasının temel belirleyicisi güvenlik kaygıları olmuştur. Bu dönemde Sovyetler Birliği tehdidiyle karşı karşıya kalan Türkiye, Batı'ya yakınlaşarak ve Batı kurumlarına dahil olarak veya Bağdat Parkı örneğinde olduğu gibi bölgede Batı çıkarlarını korumayı amaçlayan örgütlere öncülük ederek güvenliğini sağlamaya çalışmıştır. Aynı zamanda Orta Doğu'da çıkan krizlerde (Süveyş, Suriye, Lübnan, Irak) Batı yanlısı aktif rol oynayarak Batı'nın sadık bir müttefiki olduğunu ortaya koyma çabası içinde olmuştur (Bağcı ve Şahin, 2009, s. 188). Bu süreçte Türkiye, 1949 yılında ABD'nin liderliğinde kurulan NATO'ya 11 Mayıs 1950 tarihinde üyelik için başvuruda bulunmuş ve DP'nin iktidara gelmesinden iki yıl sonra yoğun çabalar sonucunda 1952 yılında NATO'ya girmiştir.

O dönemde, SSCB'den duyulan endişe son derece yoğundur ve ABD ile NATO aracılığı ile yakın işbirliği dışında başka ciddi bir alternatif de görülmemekte, Türk kamuoyunda da bu konuda herhangi bir itiraz bulunmamaktadır. Sorun NATO'nun, özellikle de onun lideri konumunda olan ABD'nin Türkiye'nin üyeliği için ikna edilmesidir. Bu arada Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırması sonucu patlak veren Kore Savaşı, Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'ni harekete geçirmiş ve Konsey üye ülkelerden Kore'ye yapılacak askerî müdahaleye katkı talep etmiştir. ABD'nin ardından Türkiye bu talebe karşılık veren ilk ülkeler arasında yer almış, gönderdiği bir tugayla savaşın en aktif katılımcılarından biri olmuştur. Türkiye, NATO üyeliği yolunu açacağı düşüncesi ile Kore'ye asker gönderme kararı almıştır. Türkiye NATO'ya üye olduktan sonra, değişen küresel konjonktürde ABD ve NATO'nun yeni stratejisinde özellikle

---

Sovyetler Birliği'ne karşı stratejisinde önemli bir konumda yer almıştır. Türkiye, Sovyetler Birliği'ne karşı oluşturulan Batı Bloku içerisinde yer alması kapsamında ABD ve NATO ile bir dizi askeri/stratejik ve ekonomik anlaşmaya imza atmıştır (Bağcı, 2018, ss.136-139).

II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan bloklaşma sonucu Balkanlarda Sovyetler Birliği'nin belirgin bir etkisi ortaya çıkmıştır. Bu dönemde birçok Balkan ülkesinde komünist partiler iktidara gelmiş ve bu durum Balkan ülkelerini Sovyetler Birliği'nin yer aldığı bloka yakınlaştırmıştır. Türkiye ve Yunanistan gibi Batı ittifakı içinde yer alan ülkelerin dışında çok önemli bir bölümü SSCB yanında yer alan ülkelerin varlığı, bölgede ikili ilişkilerden çok bir blok siyasetinin yürütülmesine neden olmuştur. Yugoslavya'nın Kominform'dan ihraç edilmesinden sonra Sovyetler Birliği ile ilişkilerinin bozulması ve Sovyetler Birliği'nin 1950'li yılların başında Yugoslavya üzerindeki baskılarını artırması bu ülkeyi bir yandan Batı Blokuna yakınlaştırırken, diğer taraftan NATO üyesi Türkiye ve Yunanistan ile ilişkiler kurmalarına yol açmıştır. Sovyetler Birliği'ne karşı stratejik bir konumda olan Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya'nın birbirlerine yakınlaşması ABD ve NATO açısından oldukça önemliydi. Karadeniz'i çevreleyen Sovyet etkisini kendi güvenliği açısından tehdit olarak gören Türkiye ise Balkanlarda Sovyet karşıtı bir oluşuma oldukça önem veriyordu. Dolayısıyla DP iktidarı, Yunanistan'ın da desteğiyle Balkanlara yönelik bir ittifak oluşumu için harekete geçmiştir. 20-25 Ocak 1953 tarihlerinde Yugoslavya'ya ziyarette bulunan Türkiye Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Yugoslavya'nın ittifak konusundaki endişelerini giderdikten sonra buradan Atina'ya geçmiş ve Balkan Pakti'nin imzalanmasına giden süreci başlatmıştır. 28 Şubat 1953 tarihinde Ankara'da bir araya gelen üç ülkenin dışişleri bakanları Balkan Pakti'ni imzalamışlardır (Bağcı, 2008, ss.139-140).

DP'nin iktidarda olduğu dönemde Türkiye, NATO üyesi ülke olarak Orta Doğu bölgesinde de aktif bir rol oynamıştır. DP iktidarı, Sovyetler Birliği'nin yayılcı politikaları karşısında Batı'nın Orta Doğu'daki çıkarları ile Türkiye'nin kendi güvenlik çıkarlarının özdeş olduğu düşüncesiyle Orta Doğu'daki gelişmelerde Batı Bloku ile birlikte hareket etmiştir (Bağcı ve Şahin, 2009, s.194). Soğuk Savaş döneminde ABD ve SSCB, Orta Doğu üzerinde yoğun bir nüfuz mücadelesine girişmiştir. ABD, Orta Doğu bölgesinin doğal kaynakları ve stratejik konumu dolayısıyla rakibi Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu bölgesine sızmasını önlemek için ve kendisi bölgede doğrudan etki gösterebilmek amacıyla "Kuzey Kuşağı" olarak adlandırdığı ülkeleri savunmaya yönelik siyasi bir paktın içerisinde bir araya getirme çabasına girmiştir. Türkiye, bu paktın kurulmasında öncü bir rol üstlenmiş ve bu oluşumun hayata geçmesi için Ortadoğu'da aktif politika izlemiştir. Bununla birlikte bu politika, genel olarak Ortadoğu'da bir Türkiye karşıtlığının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bölge ülkelerinin ağırlıklı olarak yoğun muhalif tutumuna karşın "Bağdat Pakti" adıyla uluslararası bir örgüt kurulmuş ancak Ortadoğu'nun hassas dengeleri içinde pakt uzun ömürlü olmamış ve kısa süre içinde ad ve yapı değiştirilerek silik bir kuruluş niteliğini almıştır (Serbest, 2006, s.401).

3. DP DÖNEMİ TÜRK DİŞ POLİTİKASININ ELÂZİĞ BASININDAKİ YANSIMALARI

Çalışmanın bu başlığı altında, Türkiye'nin 1950-1960 yılları arasında dış politikasındaki önemli gelişmelerin Elâzığ basınındaki yansımaları incelenmiştir. Bu kapsamda DP iktidarının Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarında 1950'de iktidara geldikten sonra Batı Bloku ile yakınlaşmak üzere dış politika alanında attığı somut adımlardan biri olarak Kore'ye asker gönderilmesi ve bu adımın bir sonucu olarak Türkiye'nin NATO'ya üyeliğinin kabul edilmesiyle ilgili gelişmelerin *Elâzığ*, *Turan* ve *Uluova* gazetelerinde nasıl yer aldığı irdelenmiştir. Ardından Türkiye'nin Balkanlar ve Orta Doğu bölgesindeki politikalarının incelenen gazetelerdeki yansımaları değerlendirilmiştir.

3.1. Kore'ye Asker Gönderme Meselesi

Türkiye'nin Kore Savaşına katılması, DP iktidarının dış politikada aktif bir siyaset izleyeceğinin bir göstergesiydi. Komünist Kuzey Kore'nin 25 Haziran 1950'de Güney Kore'ye saldırması üzerine, Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulu, Kuzey Kore'yi Güney Kore'ye saldırmakla suçlayarak yardım çağrısında bulunmuştur. Bunun üzerine Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Trygve Lie'ye gönderdiği bir telgrafta Türk hükümetinin, Kore'ye 4 bin 500 kişilik bir askeri birlik istediğini bildirmiştir. Dışişlerinin bu kararı, Türkiye'de büyük bir heyecan yaratmıştır (Bozkurt, 2000, s.71). Bu durum, Elâzığ basınında özellikle *Turan* ve *Elâzığ* gazetelerinde geniş yer bulmuştur. Türkiye genelinde ve Elâzığ'da Kore'ye giden askerlere destek gösterilerinin yanı sıra savaş sürecindeki önemli gelişmelere dair bilgiler sözü edilen yerel gazetelerin haber içeriklerinde yer almıştır.

Turan gazetesinde, Kore'ye asker gönderilmesinden sonra savaştaki gelişmeleri aktararak Batı Bloku'nu destekleyen haberler yayımlanmıştır: "Kore'de sıcak gelişmeler meydana geliyor ve öyle ki başından Ekim 1950'lere kadar geçen bu kısa zamanda Amerikalılar 2 bin 3000 komünisti esir etmiştir" (*Turan*, 05.10.1950). *Turan* gazetesinin 10 Mart 1951 tarihli haberinde ise, gönderilen askeri birliklere Türkiye'den manevi destek verildiği ifade edilerek, "İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği tarafından tarihi üniversite bayrağının Kore'de bulunan kahraman birliğimize göndermeye karar verildiği" belirtilmiştir. Haberde, bu durum karşısında dönemin birlik komutanı General Tahsin Yazıcı'nın talebe birliğine gönderdiği bir telgrafa da yer verilmiştir: "... gençliğin bu asil hareketinin düşmana ne büyük bir darbe olduğunu belirtmekte ve alay sancağı ile birlikte üniversite bayrağının da dalgalanışından duymuş olduğu gururu ifade etmiştir" (*Turan*, 10.03.1951).

Kore'ye asker gönderme hususunda Elâzığ'da vatandaşların coşkun tezahüratlarına vesile teşkil eden miting yardım kararının mahiyeti açıklanmış ve bu kararın tarihi geleneklerimize uygun bir hareket teşkil ettiğine dair miting yapılmıştır (*Turan*, 08.08.1950). Görüldüğü gibi ABD Türkiye'nin manevi duygularının ne kadar sağlam olduğunu biliyordu. Bu, Kore'ye asker gönderme hususunda Türkiye'ye yaklaşmasının da nedeniydi. Diğer taraftan Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesinde SSCB'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'den bazı toprakları istemesi etkili olmuştur. Komünist Sovyetlerin yayılmacı bir politika izlemesi, Türkiye'yi korkutuyordu. Eğer ileride Sovyetler Türkiye'ye karşı bir saldırıda bulunursa, Türkiye'nin Kore'ye asker gönderdiği gibi, hür dünya da Türkiye'ye yardım edebilirdi.

Mart 1951'de İngilizlerin zayıyatı 800 subay ve eri bulmuştu (*Turan*, 14.03.1951). Nisan 1951'de Kuzey Kore radyosu tarafından yayınlanan Kuzey Kore hükümetinin barış teklifinin geldiği haberi yer almıştır (*Turan*, 17.04.1951). Birleşmiş Milletler Kuvvetleri ilerlemelerine devam etmiş ve Mayıs 1951'de ise 8'inci ordu komutanı Rakley verdiği demeçte Güney Korelileri överek 5 gün içinde gerek doğu ve gerekse batı cephesindeki muvaffakiyetlerinden bahsetmiş, "Doğuda 5 gün içerisinde güneyliler 5000 komünist ve batıda da 6000 komünisti öldürmüşlerdir" (*Turan*, 14.05.1951).

Kore'deki durum hakkında 1951'de Fransız ajans muhabirinin bildirdikleri *Turan* gazetesinde şöyle yer almıştır:

Türkiye Cumhuriyeti sancağının sallandığı, "Amerikalılar bizim süngümze hayret ettiler. Biz bu silahı sevdiğimizizden değil fakat mecbur olduğumuz için kullandık."

diyen Albay Dora Çinlilerin top ateşine dahi karşı koyduklarını ilave etmiştir. Muhabir bundan sonra General Tahsin Yazıcı ile görüşmüş ve en çetin savaşın nerede verildiğini sormuştur. General temiz bir Fransızca ile bundan evvela bundan evvel ölen aynı gazetenin muhabirini hürmetle anmış ve harpte birbirinden çetin hal olmadığını bütün şartlara hazır bulduklarını ve düşmanı yenmek için de onu aramak icap ettiğini söylemiştir” (*Turan*, 11.04.1951).

Uluova gazetesi ise savaşa ilişkin değerlendirmesinde “Kore’de Mehmetçikler zaferden zafere koşar durumda; dünya, soğuk bir savaş içinde, zihniyetler çarpışıyor... Demokrat dünya ile komünist âlem birbirini tartaklamaktadır” (*Uluova*, 30.01.1953) ifadelerini kullanmıştır. Kore’deki mütareke mevzuunun ümitli durumu karşısında Seferihisar’da hazırlamakta olan değiştirme birliğimizin Kore’ye gönderilmesinde sarfinazar edilecektir. Mütarekenin imzalanması halinde her iki tarafta da silahlı asker sayısının muayyen sayıda azaltmayı taahhüt ettiği için Kore’de savaşmakta olan Türk birliğinin yurda döneceği ve mütareke ahkâmına riayet edildiği müddetçe burada başka bir birlik gönderilmeyeceği (*Elâzığ*, 17.04.1953); aynı zamanda 1952’de Birleşik Milletler baş murahhası Tümgeneral Harrison komünistleri Kore mütarekesinin imzalanmasını geciktirmekle itham etmektedir. Harrison, Birleşmiş Milletler Komutanlığının insani ve adil teklifler ileri sürdüklerine işaret etmiştir (*Elâzığ*, 11.06.1952).

Adnan Menderes’in üç günlük resmi bir ziyaret için Seoul’e muvasalatı ile iki memleket arasında Kore muhasamatı sırasında başlayıp, her geçen sene ile daha da kuvvetlenmiş olan dostluk en yüksek mertebesine ulaşmış olacaktır. Başvekil Menderes Kimpo Havaalanında Kore Cumhuriyetine mensup bir ihtiram kıtası tarafından selamlanacak ve derhal Reiscumhurun ikametgahı Kyung mu Doi’ye giderek Cumhurreisi Sygman Rhree’yi ziyaret edeceği planlanmıştır. Bu üç günlük ziyaret planı şöyleydi. Başbakan Menderes’e Cumhurreisi ve Bayan Rhe tarafından bir ziyafet verilerek, Başvekil Menderes’e birinci rütbeden Kore Cumhuriyeti liyakat nişanı verilecek, Kore Cumhuriyeti Reiscumhurunu ikinci defa olarak ziyaret edecek olan Başvekil Menderes Meclisreisi Lee Ki-Poong’u da ziyaret edecektir. Lee Ki-Poong Başvekil Menderes şerefine eski Chong Duk sarayında bir öğle yemeği verecektir. Seul basınında uzun zamandan beri Komünizme karşı mücadelesi ile tanınmış olan Başvekil Menderes diplomatik misyon başkanlarını kabul ederek ve Türkiye’nin Kore Sefiri ve Bayan Kâmil İdil tarafından şerefine verilecek bir resmi kabulde hazır bulunacaktır. Daha sonra da silahlı kuvvetler mezarlığına çelenk koyduktan sonra Başvekilin Kore Cumhuriyet Altıncı Kolordusunu gezecek ve Kore’deki sekizinci ordu nezdindeki Türk Silahlı Kuvvetleri Karargahında, Kore’deki Türk Tugayı Kumandanı Tümgeneral Rasim Alakan tarafından şerefine tertip edilecek yemekte bulunacaklardı. Sonra da bir basın toplantısı yapacak olan Başvekil Menderes şerefine Dışişleri Bakanı Cho Chung Vhan tarafından bir ziyafet verilecekti. Buna müteakip Reiscumhur Rhee’ye veda ettikten sonra Başvekil Menderes Pusan’daki Birleşmiş Milletler mezarlığında yapılacak olan merasimde hazır bulunmak üzere Seoul’den ayrılması planlanmıştır (*Turan*, 29.04.1958).

3.2. Türkiye’nin NATO Üyeliği

Türkiye, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve güvenlik kriterleri çerçevesinde kendisini Avrupalı bir devlet olarak görmekteydi. Türkiye bu düşüncesini Avrupa’ya kabul ettirerek, Avrupa’nın yapılaşmasında aynı zamanda eşit ve önemli bir devlet olarak bu oluşumda yer almayı hedeflemektedir. Buna mukabil olarak da izlediği politika özellikle de dış politikasında da bu amaca yönelik olarak yer vermiştir. İzlediği dış politikada, geçici olarak güvenlik ve toprak bütünlüğüne yönelik olmaktan ziyade, sürekli bir politika olarak tercih etmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’nın artık yıkılmış olması ve Sovyet Rusya’ya karşı bir nevi denge unsuru teşkil eden ABD’nin Avrupa sahnesinden çekilişi kuvvetler dengesinin artık Sovyetler

---

Birliği lehinde bozulmasına neden olmakla birlikte Sovyetler Avrupa'nın en güçlü devleti olmasına sebep olmuştur. Sovyetler Birliği Almanya ve Japonya'nın yenilmesi ile doğusunda ve batısında meydana gelen boşlukta yayılma politikası sürdürmeye başlamıştır. Sovyetlerin bu politikasına karşılık ABD'nin Truman Doktrini ve Marshall Planını uygulamasıyla Sovyetler faaliyetlerini artırarak, 5 Ekim 1947'de diğer peyk ülkelerle birlikte Kominform'u kurmuştur. Sonrasında da ortaya Doğu Blok'u ortaya çıkacaktır. Görüldüğü gibi neticede dünya doğu ve batı bloku olarak ikiye ayrılmıştır. Buna karşılık Avrupa ülkelerinin güvenliğini sağlayacak herhangi bir ittifak teşkilat mevcut değildi. Avrupa sahnesinde birleşmeye ilk adım İngiltere ve Fransa'dan gelmiş ve İngiltere Fransa arasında imzalanana Dunkerk Antlaşması imzalanmıştır. Prong darbesi Avrupalıları telaşlandırmış, Dunkerk Antlaşmasını genişleterek 17 Mart 1948'de Brüksel Paktı'nı imzalamalarına neden olmuştur (İsmay, 1954, ss.16-17).

Buna rağmen Batı Avrupa devletlerinin savunma amaçlı kurdukları bu pakt ABD'nin ittifaka dahil olmaması sebebiyle Sovyetlere karşı bir denge unsuru olmaktan uzaktı. Bu nedenle Batı Avrupa ülkeleri, ABD'yi ittifaka dahil etmek için çalışmalarını arttırmışlardır. ABD'nin dış politikasında meydana gelen bir değişiklikten sonra Brüksel Paktı sonucu kurulan Batı Avrupa Birliği'ne ABD ve Kanada'nın dahil olmasıyla 13 ülke arasında 4 Nisan 1949'da NATO (North Atlantic Treaty Organization) kurulmuştur. Türkiye'nin NATO'ya girme düşüncesi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan Batı Blođuna girme çabalarının sonucuydu. Türkiye'nin Batı Blođuna yaklaşma politikası ülkenin kalkınması, silahlı kuvvetlerin kuvvetlendirilmesi için gerekli olan dış yardımları almak için önemliydi. DP iktidarı bu nedenle NATO'ya girme yolunda, meydana gelen Kore Savaşını fırsat bilerek, 4500 kişilik bir birliğini TBMM'nin onayını almadan Kore'ye göndermiştir (Yazıcı, 1963, s. 33-34). Türk askeri Kore'de başarısını göstermiş ve Türkiye'nin NATO'ya alınmasında ve özellikle de burada uluslararası sorunlarda Batılılarla birlikte hareket etmesi batı savunması için önemli olan jeopolitik yerinin önemi etkili olmuştur.

Türkiye'nin NATO üyeliği Elâzığ basınında çok az yer bulmuştur: Atlantik Paktı Konseyi görüşmeleri süregelirken 15-20 Eylül 1951 tarihinde NATO Bakanlar Konseyi tarafından Yunanistan ve Türkiye'nin NATO'ya üye olarak alınmasına oybirliği ile karar verilmiştir (*Turan*, 18.09.1951). TBMM'nin 18 Şubat 1952'de Kuzey Atlantik Antlaşması'nı onaylamasıyla birlikte Türkiye resmen NATO'ya üye olmuştur. 1958 yılında NATO denizaltılara karşı kullanılacak Norveç yapısı bir silahın tetkik etmesi gündeme gelmiştir. Kuzey Atlantik Antlaşmasına mensup resmi şahsiyetler NATO'nun küçük refakat gemilerine süratli modern denizaltıları tahrip kabiliyetini vermek üzere meydana getirilmiş bir silahı tetkik etmiştir. Terne ismi verilen ve Norveç Müdafaa Araştırma Enstitüsü tarafından geliştirilmiş olan silahla Norveç ve Amerikan Bahriyeleri tarafından yapılan tecrübelerde vaidkâr neticeler alınmıştır. Bu silahın geliştirilmesini kısmen Amerika finanse etmiştir. Otomatik olarak çalışan Terne bir düşman denizaltısı etrafına tam bir daire halinde sevk edilebilmektedir. Hedefini ararken Terne mesela rüzgâr geminin hareketi sevk zaviyesi ve mesafe gibi hususları nazarı itibaren almaktaydı (*Elâzığ*, 21.10.1958).

Sonuç olarak Doğu ve Batı bloğu arasında bir sınır devleti olan Türkiye'nin stratejik öneminin daha da arttığını söyleyebiliriz. Aynı zamanda Batı İttifakının parçası olması yolunda meydana gelen uluslararası konjonktür içinde Türkiye, NATO'ya girmiştir. NATO'ya girmekle artık Türkiye dış politikasında, Sovyet tehdidine karşı Batı savunma sistemi açısından güvenliğini sağlama amacına ulaşmıştır. Türkiye'de uzun yıllar Atlantik İttifakını sadece bir savunma ittifakı olmaktan ziyade bir dünya görüşü ve milli bir dış politika unsuru olarak benimsemeye başlamıştır. Neticede Türkiye uluslararası problemlerde Batı ülkeleriyle özellikle de ABD ile birlikte hareket etmeye başlamıştır (Gönlübol ve diğerleri, 1996, s.312). Ayrıca Türkiye'nin NATO'ya dahil olması

Türkiye'nin gücünün ve Avrupalı bir devlet olduğunun da göstergesiydi. Şöyle ki ABD ve Avrupa için Türkiye, Ortadoğu hakimiyeti için vazgeçilmez bir ülke olmasının yanında, ayrıca Rusların da sıcak denizlere inme çabaları karşısında en büyük engel durumundaydı.

3.3. Balkan Paktı ve Batı Bloku ile İlişkiler

Türkiye NATO'ya girdikten sonra kendisini biraz daha güçlü hissederken, bölgesinde bir istikrar unsuru olarak, jeopolitik konumunu da kullanıp Güney Akdeniz bölgesinin lideri olma yolunda adımlar atmak istemiştir. Bu doğrultuda Türkiye, Sovyet tehlikesine karşı set oluşturma politikası gütmüştür. Türkiye'nin bu düşüncesi ABD'nin ve İngiltere'nin de dış politikaları ile örtüşmekteydi. Zira bu iki ülkenin yanı sıra NATO üyesi diğer Avrupalı devletler de Türkiye'nin bu politikasını desteklemiştir. Onlara göre Rusya'yı kontrol altına almanın yolu, onun çevresinde sağlam temellere dayanan ortak savunma teşkilatlarının kurulmasıdır (Bozkurt, 2000, s.75). Bu düşüncelerin ürünü olarak meydana gelen Balkan Paktı 9 Şubat 1934 tarihinde Atina'da Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında imzalanmıştır (Soysal, 1989, s.455).

Yugoslavya'nın 1948'de Kominform'dan ihraç edilmesinden sonra Sovyetler Birliği ile olan ilişkiler bozulmuştu. Türkiye ve Yunanistan NATO ülkesi olarak iyi ilişkiler içerisinde bulunurken, diğer bir balkan devleti olan Bulgaristan her iki ülkeye karşı çok da dostane davranmamaktadır. Balkanlardaki bu durumda, Sovyetlerle iyi ilişkisi olmayan Yugoslavya'yı ortak bir savunma mekanizması içine almayı gerektiriyordu. Türkiye her ne kadar Yugoslavya'nın NATO'ya girmesini teklif ettiyse de bu gerçekleşmemiştir (Bozkurt, 2000, s.75). Türkiye bu paktın kurulmasında çok memnun olmasına rağmen Balkanlarda istediği güvenlik sistemini kuramıyordu. Çünkü Yunanistan Kıbrıs sorununun meydana çıkmasıyla Balkan Paktındaki işlevlerini yerine getirememiştir ve sonucunda da kurulan Balkan Paktı çökmüştür. Türkiye Demokrat Parti döneminde dış politikasında genelde Avrupa'ya karşı dostane yaklaşmıştır. Çünkü DP döneminde ortada bir Sovyet tehlikesi vardı ve bu her iki taraf için ortak düşmana karşı birlikte hareket etmeyi zorunlu kılıyordu. Türkiye ve Avrupa ilişkilerinde ön sırada yer alan ilk isim İngiltere'dir. Diğer taraftan İtalya ile de ilişkiler kurulmuştur. Öyle ki 1954'te Türkiye'ye gelen İtalya başvekil ve dışişleri vekili Sinyon Pella'nın ziyaretinden bir yıl sonra 1955'te Sinyon Pella'nın ziyaretini iade maksadıyla Menderes İtalya'ya gidecektir. Bu seyahatle alakalı olarak İtalya hükümet merkezinde gerekli hazırlıkları yapmak üzere İtalya büyükelçisi Sinyon Luca Pistromarchi memleketine gidecektir. Menderes'in bu ziyareti siyasi çevrelerce büyük önem taşımaktadır (*Elâzığ*, 26.01.1955).

Türkiye ile İtalya, Akdeniz bölgesi ve Balkanlar mevzusu sebebiyle dış politikaları paralel olmuştur. İtalya Türkiye'nin NATO'ya girme çabalarında en çok destek veren ülkedir. Kıbrıs sorununda da İngiltere'nin Türk tezine yakın bir politika izlemesi ve bütün tarafları memnun eden bir anlaşma sağlaması, Türkiye'de memnuniyetle karşılanırken bu ülkenin Ortadoğu ve Afrika'da izlediği politikalar da Türk hükümeti tarafından desteklenmiştir (Bozkurt, 2000, s.77). 1953'te Fuat Köprülü Paris'e gidecektir (*Elâzığ*, 09.03.1953). Fuat Köprülü'nün Paris'e gitmesi Times gazetesi Türk Fransız görüşmelerinde milletlerarası birçok meselelere temas edilmesi durumu konu olmuştur. Uluslararası ilişkilerde bilindiği üzere birebir görüşmeler önemli yer teşkil etmektedir. Fransa'nın Kuzey Afrika politikasında Türkiye'nin desteğini aldığı bir gerçektir. Ayrıca Akdeniz'de ortak bir savunma paktı kurulması çalışmalarında Türkiye ile ortak hareket etmiştir (*Elâzığ*, 12.03.1953).

Türk-Yunan ilişkileri çerçevesinde Başbakan Adnan Menderes ve Köprülü Selanik'te büyük bir tezahüratla karşılandı. Atina'da büyük bir sevgi ve sempati yaratan Türk dostlarını yakından görmek ve onları alkışlamak için halk yollara dökülmüşlerdi. Türk ve Yunan dostluğunu valörize

---

eden bu temasları yakından takip edenler hadiseyi hayranlıkla karşılamışlardı (*Elâzığ*, 06.05.1952). Belirtildiği üzere Başbakan Adnan Menderes bir hafta süren Yunan ziyaretinden Türkiye'ye döndükten sonra kendisine rekabet eden Anadolu ve Ankara Ajansları umum müdürlerini vapurda kabul ederek aşağıdaki beyanatta bulunmuştur:

Dost ve müttefik Yunanistan'ı ziyaretimiz Türk dostluğuna ve iki memleket arasındaki işbirliğine Yunanistan'da başta Majeste Kralları olmak üzere bütün resmi şahsiyetler ve asil Yunan Milleti tarafından ve büyük bir önem verilmekte olduğunun müşahedesine bir vesile teşkil etmiştir (*Elâzığ*, 09.05.1952).

Christian Science Monitor gazetesi Yunan kral ve kraliçesinin Türkiye'yi ziyaretlerinden bahsederek bunun iki memleket münasebetlerini tanzim eden dostluk ve işbirliği ruhunu kati olarak gösterdiğini yazıyor. Gazetenin bu konuda yazdıklarını *Turan* gazetesi şöyle aktarmıştır:

Bu ziyaretin siyasi veçhesi tamamıyla açıktır, zira bu Türkiye ile Yunanistan arasında yenilemiş olan dostane münasebetlere uymaktadır. Bu ziyarete bir nezaket ziyareti denmesine rağmen bu umumiyetle, son aylar zarfında kültürel, iktisadi ve askeri sahalarda resmi temaslar vasıtasıyla vücuda getirilen daha sıkı bağlara bir nişanesi olarak terakki edilmektedir (*Turan*, 12.07.1952)

Zannedildiğine göre Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan arasında askeri ve siyasi işbirliğinden sonra geniş bir iktisadi işbirliği kurmak üzere üç memleket arasında temaslar yapılmaktadır. Ekonomi ve Ticaret Bakanı Enver Güreli'nin Yugoslavya seyahatinin birkaç gün gecikmesi bu husustaki izharı müzakerelerin ilk olmak gayesine matuf bulunmaktadır. Üçlü iktisadi ve ticari işbirliğinin her üç memleket için de çok faydalı olacağına şüphe etmemektedir. Anlaşmalar karşılıklı mal mubayaasını kolaylaştırdığı gibi müşterek malların müşteriler karşısında el birliği ile daha iyi şart ve fiyatlarla satılacağına muhakkak nazarı ile bakılmıştır (*Turan*, 16.12.1952). Türkiye ve Yunanistan arası Kıbrıs meselesine nazaran ilişkilerde anlaşma yoluna gidilmiştir.

Türkiye'nin güvenlik konseyindeki boşalan temsilcilik için adaylığını koyması ve bunun Batılı devletlerce desteklenmesi de Avrupalı devletler ile olan iyi ilişkilerin bir göstergesidir. Avrupa pazarına girme çabalarında da ülkelerin Türkiye'ye yakınlık göstermesi ilişkilerin karşılıklı menfaat ve dayanışma düşüncesinin bir tezahürüdür. Türkiye ve Amerika ilişkileri, Türkiye'nin Amerika'da ölen Washington Büyükelçisi Münir Ertegün'ün cenazesinin Haziran 1946'da Missouri isimli savaş gemisinin İstanbul'a gelmesiyle başlar. Savaş gemisinin İstanbul'a gelmesi, Amerika'nın Türkiye'yi Sovyetlere karşı desteklemesi olarak algılanır. Zira Sovyetlerin yayılma politikasına karşı ABD geleneksel tecrit politikasını bırakarak bölgesel ittifaklar kurmaya yönelmiştir... ABD'nin politikası dünya barışını korumayı amaçlıyordu. ABD Başkanı Truman'ın 12 Mart 1947'de açıkladığı yeni politika tarihte "Truman Doktrini" olarak yer alacaktı ve bu bir dönüm noktasıydı. Yine yakın ve Ortadoğu'da Amerika'nın izleyeceği yeni stratejiyi belirliyordu. Türk-Amerikan ilişkilerinin temel dayanağı da bu doktrin oluyordu. Bu çerçevede 1947 yılında ABD Dışişleri Bakanı George Marshall tarafından ortaya konulan bir plan çerçevesinde Türkiye'ye 1950 yılına kadar az da olsa ekonomik yardım yapılıyordu. Türkiye'de ise batı ile olan bu yakınlaşmanın sonucu, Asya ve Amerika ülkelerine sırt çevriliyordu. Bu tarihten sonra Türkiye'nin bölge ülkeleri ile olan ilişkilerinde batılı devletlerin politikalarına göre bir yol izleyecekti. Bu da Türk-Arap ilişkilerinin uzun yıllar kötü gitmesi demektir (Bozkurt, 2000, ss.77-78).

1950'de Washington'da resmi çerçevelerde İsmet İnönü'nün başkanlıktan çekilmesi ve iktidarın DP'ye sükün ve intizam içinde devredilmesi, Türkiye'nin demokrat prensiplerine çok sıkı bağlılığına bariz bir delil telaki edilmektedir... Dışişleri bakanlığı resmi şahsiyetleri Birleşik

---

Amerika hükümetinin, Türk Milleti ile Amerikan Milleti ve her iki memleket hükümetleri arasında mevcut yakın ve dostane münasebetlerden çok memnun olduğunu işaret etmektedir. Müşterek gaye ve karşılıklı anlayışa dayandığı için Amerika'nın bu dostane münasebetlerin devam edeceğine Marshall planı idaresinin tam bir itimadı vardı. Washington'un hükümete mensup şahsiyetleri yeni Türk kabinesinin, Türkiye'nin batı devletlerine karşı güdecekleri siyasette herhangi bir değişiklik olabileceği zehabını veren bir şey görmemektedirler. Marshall Planı İdaresi ile meşgul olan bakanlığa yetkili bir şahsın tayinine kadar bu başbakanlığın boş kalmayacağına dair Türkiye'den gelen haberler burada büyük bir alaka ile takip edilmektedir. Bu vaziyet bu bakanlık mesuliyetini yüklenecek Şahsın ismi bahis mevzuu edilmeksizin, Amerika'da çok arzu edildiği gibi Türkiye'de Marshall yardımı idaresini daha verimli olarak işleyecek hale getirmek istediğinin mevcudiyetine bir delil telakki edilmektedir (*Turan*, 27.05.1950)

Adnan Menderes'in 1954'te Amerika'ya gitmesi temin edeceği muhakkak sayılan uzun vadeli kredi işi bilhassa ticaret alanında ferahlatıcı bir haber olarak kabul edilmiştir (*Uluova*, 28.05.1954). Diğer taraftan Amerikan Hükümetinin beynelmilel işbirliği idaresi tarafından açıklandığına göre Türkiye'ye görülmemiş miktarda da satış yapılmasına ruhsat ile 15,5 milyon dolardan daha fazla sarf edilecektir. Alınacak mallar arasında sanayi malzemesi, motorlu vasıtalar, hububat ve kauçuk bulunmaktadır. 3 milyon dolar demir ve çelik malzemeleri fabrikalarına ayrılmıştır. Sanayide kullanılan yedek aksam da bu meblağa dahildi (*Elâzığ*, 10.04.1956). Amerika'yla siyasi ve diplomatik ilişkilerin yanı sıra maddi münasebetlerin de olduğu görüldüğü üzere aşikârdır. Yine öncesinde 1953'te Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Amerika'yı ziyaret edeceği haberlerini Amerikan halkı sevinçle karşılamıştır. Washington Star gazetesinde "Türkiye'den misafir" başlığı altında bu münasebetle yayınlanan makale ezcümle şöyle denilmektedir;

Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ocak ayında ABD'yi ziyaret etmesi için Başbakan Eisenhower'in yaptığı davetin kabul edilmesi memnuniyet verici bir hadisedir. Birleşik Amerika ve Türkiye Kuzey Atlantik Paktı Teşkilatı çerçevesi dahilinde birer müttefik olmakla kalmayıp karşılıklı dostluk ve hayranlık hisleri ile birbirine bağlı iki millettir. Coğrafi bakımdan birbirimize uzak olmakla beraber aramızda mevcut samimi ve sıkı münasebet hiçbir suretle daha iyi ifade edilemezdi.

Amerikalılar birçok sebepten dolayı Türklere hayrandırlar. Metin ve cesur Türk Milleti, Sovyet komşularının tehdit ve baskılarına göz kırpmadan karşı koymuştur. Bu memlekette hakiki bir demokrasi mevcut olduğunu 1950 seçimleri ispat etmiştir. Fakat bilhassa Türk gençlerinin Kore'de büyük bir cesaretle çarpışması Birleşik Milletler Birlikleri ile omuz omuza komünist tecavüzüne karşı koyması Amerikalılarda derin bir intiba bırakmıştır (*Turan*, 30.09.1953).

Bu dönemdeki Türk ve ABD ilişkilerinin temelinde, Sovyetlerin yayılma politikasına karşı Türkiye'nin ABD ve NATO'ya dayanması, ABD'nin ise yine Sovyet yayılmacılığına karşı bölgenin güçlü devleti olarak Türkiye'yi destekleyerek Ortadoğu'da Doğu Akdeniz'deki çıkarlarını koruma amacı yer alıyordu (Bozkurt, 2000, s.80).

3.4. Bağdat Paktı ve Türkiye

Türkiye, NATO'ya girerek ve Balkan Paktı'nı oluşturarak kendisini Batı yönünde güvence altına almaktaydı. Diğer taraftan da Ortadoğu için bir savunma teşkilatı oluşturmak, Rus tehdidine karşı zaruri bir sonuç haline gelmiştir. Türkiye komşularıyla iyi ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Öyle ki Türkiye Atatürk döneminde komşularıyla iyi ilişkiler çerçevesinde Sadabat Paktı'nı kurmuştur (Bozkurt, 2000, s.80).

Türkiye ve Irak arasında “Karşılıklı İşbirliği Anlaşması” imzalanmıştır. Yapılan bu anlaşmayla, bu anlaşmanın bölgenin güvenliği ile ilgili olarak devletler davet edilmiştir. Söz konusu davete 1955’te 5 Nisan’da İngiltere, 23 Eylül’de Pakistan ve 3 Kasım’da da İran olumlu yaklaşmışlardır. Ardından 21 Kasım 1955’te Bağdat’ta toplanan bakanlar konseyi Bağdat Paketi’nin kurulmasına karar vermiştir. 1957’de Bağdat Paketi’nin ikinci yıldönümü nedeniyle Başbakan Adnan Menderes ve Dışişleri Bakan Vekili Ethem Menderes birer mesaj yayınlamışlardır. Başbakan Adnan Menderes radyoda kendi sesiyle yayınlanan mesajında şunları söylemiştir;

...Bağdat Paketi ikinci yılını idrak etmiş bulunuyor. Geriye baktığımız zaman Ortadoğu bölgesinin tehlikeden korunması maksadı ile bir emniyet teşkilatı kurulması uğrunda daha önce senelerce sarf edilmiş olan gayretlerin nasıl muvaffakiyetsizliğe uğradığını ve nihayet Türkiye ile Irak’ın teşebbüsü ele almaları neticesi olarak ve birçok gayretler sarfından sonra ancak 24 Şubat 1955’te Bağdat Paketi’nin meydana geldiğini şimdi bütün teferruatı ile hatırlamaktayım (*Elâzığ*, 01.03.1957).

Ethem Menderes de zamanı gelince ABD’nin de Bağdat Paketi’ne dahil olacağını ifade etmiştir (*Elâzığ*, 01.03.1957). Aynı yıl 3 Haziran’da Karacî’de toplanacak olan Bağdat Paketi Vekiller Konseyi’ne Menderes’in başkanlık ettiği Türk heyetinde Hariciye Vekili Ethem Menderes, Hariciye Vekaleti Umumi Kâtibi Melih Esenbel ve Hariciye Vekaleti Daire Umum Müdürlerinden bazıları da bulunacaktır... Toplantıya dört Müslüman devlet başvekillerinden başka İngiltere Başvekili Harold Macmillan veya Hariciye Vekili Selwyn Lloyd iştirak edeceklerdir. Karacî’deki toplantı, İngiltere hükümeti temsilcilerinin konseye katılması açısından büyük önem taşımaktaydı. Tahran, Bağdat ve Ankara toplantılarına İngiltere Hükümeti temsilcileri katılmamıştır. Dış politika çevreleri Karacî’deki toplantı üzerinde önemle durmaktaydılar. Ankara’da yapılan toplantılarda Kıbrıs hakkında alınan kararlar İngiltere’nin iştirak edeceği bu toplantıda bahis mevzuu edilecektir. Hatırlarda olduğu üzere Ankara’daki toplantıda dört Müslüman devlet arasında Kıbrıs meselesinde müteiden hareket edilmesi taraftan konseyin gündeminde Ortadoğu sulhunun korunması mevzuunda yer almaktadır. Mayıs 1957’de gündemde sıkça yer alan Mısır ve Suriye’nin pakta dahil devletlere karşı takındığı tavır da konseyde ehemmiyetle ele alınarak incelenecektir (*Elâzığ*, 21.05.1957).

Elâzığ gazetesinde 1958’de Irak’ın Londra Büyükelçiliği Ateşe mitleri Albay Kadir Faik’in bir basın toplantısı düzenleyerek Irak’taki durum hakkında yaptığı açıklamalara yer verilmiştir. Gazete, Albay Faik’in açıklamalarını şöyle aktarmıştır:

Iraklı batı tarafları hüviyetini terk etmeyecek ve eski hükümet tarafından imzalanmış anlaşmaya girişilmiş taahhütleri tek taraflı olarak feshetmeyecektir. Bağdat Paketi da dâhilindedir. İleride belki Bağdat Paketi’nin günün şartlarına uydurularak daha da şümüllü bir mahiyet almasını talep edebiliriz. Fakat bugün için mevcut şekilde herhangi bir değişiklik düşünülmemektedir...” (*Elâzığ*, 25.07.1958).

Irak’ta 14 Temmuz 1958’de askeri bir darbe olması, Menderes Hükümeti’nin Ortadoğu politikasına da darbe vurmuştur. Her ne kadar Irak hükümeti Bağdat Paketi’ne bağlı kalacağını belirtse de pakt büyük bir darbe almıştır. Amerikan ve İngilizlerin Lübnan ve Ürdün’e asker çıkarması da Ortadoğu’yu iyice karıştırmıştır. Türk Dışişleri ise bu durumu “...meşru bir hükümete dostları tarafından yardım...” olarak algılayarak Amerika ve İngiltere’nin bu bölgeye asker çıkarmasına destek vermiştir. Irak’ta meydana gelen askeri darbe sonrası Türkiye’de yapılan Bağdat Paketi toplantısına katılan İran, Pakistan ve Türkiye heyetleri Irak’ta meydana gelen bu olayları görüşmüşlerdir. Toplantı sonrası yapılan bildiri ile öldürülen Irak lideri için duyulan üzüntü belirtilmiştir. 1959 yılının başlarında Karacî’de yapılan toplantıda ise Irak pakt

---

ile olan ilişkilerini kestiği halde pakttan ihraç edilemeyeceği belirtilmiştir. Karaçi'de ortaya çıkan durum ise: üç ülkede Amerika'dan tecavüzlere karşı garanti ister. Amerika sadece komünist bloktan gelebilecek saldırılara karşı garanti verme düşüncesinde olduğunu ortaya koymuştur. Londra'da 28 Temmuz'da yapılan toplantılarda, Bağdat Paktı'na her zamankinden fazla ihtiyaç duyulduğu vurgulanırken ABD'nin pakt ülkeleri ile ayrı ayrı güvenlik ve savunma anlaşmaları yapması kararı alınır.

Bundan sonra paktın çalışmalarını Ankara'da yürütmesi de kararlaştırılır. "5 Mart 1959'da Ankara'da Amerika, Türkiye-İran ve Pakistan arasında ayrı ayrı savunma ve işbirliği anlaşması imzalanır. 24 Mart 1959'da ise Irak Bağdat Paktı'ndan çekildiğini bildirir. Aslında Bağdat Paktı'nı fiilen bitiren olay, Irak'ta askeri darbenin gerçekleşmesi ve sonrasında, ABD'nin paktın Irak dışındaki diğer üyeleri ile yapmış olduğu anlaşma ile gerçekleşmiştir. Bağdat Paktı'ndan Türkiye dışındaki ülkelerin de beklentisi Sovyetlerin Ortadoğu'da yayılma arzularına set vurmaktır. Bu durum bir yerde de başarılıydı. Zira Sovyetlerin İran ve Pakistan ile olan sınırı, bu ülkeleri Sovyetler Birliği'nden çekinir duruma getirmişti. Pakistan'ın ise başka bir beklentisi, Hindistan ve Afganistan ile olan sınır sorunlarında, kendisine destek bulmaktır. Ne var ki Pakistan'ın Hindistan ile sorunlarında ortakları bu duruma seyirci kalacaktı. Irak ise Mısır Hanedanı ile giriştiği rekabetten kendini batıya dayandırarak, buradan gelecek destek ile Mısır'ın Arap Nasyonalizmine karşı kendini emniyete alma düşüncesi yatıyordu. İngiltere ise bölgedeki varlığını emniyete alarak, liderliğini de devam ettirme düşüncesindedir. Bütün sıkıntılara rağmen bir süre de olsa bütün taraf ülkeler kendilerine birtakım kazançlar elde etmişlerdir (Bozkurt, 2000, s. 83).

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

DP'nin iktidarda olduğu 1950'li yıllarda Türkiye'nin dış politikasının güvenlik unsurunun belirleyiciliğinde Sovyetler Birliği tehdidinin ortadan kaldırılması yönünde olmuştur. DP iktidarı, Türkiye'nin gerek ekonomik kalkınmasının gerekse Sovyet yayılmacılığına karşı kendi güvenliğinin sağlanması bakımından Batı Blokuna yakın bir dış politika izlemeyi gerekli görmekteydi. Bu doğrultuda, Türkiye'nin NATO'ya üye olması DP iktidarı tarafından öncelikli bir adım olarak görülerek üyelik uğrunda Kore Savaşı'na Türk askerlerinin gönderilmesi hamlesi yapılarak Batı Bloku içerisindeki stratejik konumunu güçlendirmiştir. Daha sonra NATO üyesi ülke olarak Balkanlar ve Orta Doğu bölgesinde özellikle ABD ile ortak çıkarılara sahip olunduğu gerekçesiyle aynı yönde politikalar izlenmiştir.

DP döneminde Türk dış politikasındaki stratejik gelişmelerin Elâzığ basınındaki yansımalarına bakıldığında, sözü edilen politika uygulamalarından Kore'ye asker gönderilmesi, Türkiye'nin Balkanlardaki ve Orta Doğu'daki aktif siyasetinin incelenen gazetelerde geniş yer bulduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, DP'nin Elâzığ'da önemli ölçüde teşkilatlanmış olması ve yerel basının DP iktidarını destekleyen yayın politikası dış politikadaki gelişmelerin de aynı yönde haber içeriklerine yansımada etkili olmuştur.

İncelenen haber içeriklerinde DP iktidarının Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarında 1950'de iktidara geldikten sonra Batı Bloku ile yakınlaşmak üzere dış politika alanında attığı somut adımlardan biri olarak Kore'ye asker gönderilmesi ve bu adımın bir sonucu olarak Türkiye'nin NATO'ya üyeliğinin kabul edilmesinin yanı sıra Türkiye'nin Balkanlar ve Orta Doğu bölgesindeki politikalarla ilişkin gelişmeler yer almıştır. Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi kararı ve sonrasında gelişmeler Elâzığ basınında özellikle *Turan* ve *Elâzığ* gazetelerinde geniş yer bulmuştur. Türkiye genelinde ve Elâzığ'da Kore'ye giden askerlere destek gösterilerinin yanı sıra savaş sürecindeki önemli gelişmelere dair bilgiler sözü edilen yerel gazetelerin haber içeriklerinde

yer almıştır. Sözü edilen gazeteler, Kore'ye asker gönderilmesinden sonra savaştaki gelişmeleri aktararak Batı Bloku'nu destekleyen haberler yayımlanmıştır. Buna karşılık Türkiye'nin NATO üyeliği ve DP iktidarının 1950'lerin yarısından sonra Orta Doğu'da izlediği politikalar Elâzığ basınında çok az yer bulurken, Balkan Paktı ve Batı ile ilişkilerde dönemin Başbakanı Adnan Menderes'in İtalya, Fransa ve ABD gibi Batı Bloku ülkeleriyle yaptığı görüşmeler ve ziyaretlere geniş yer verilmiştir. Bununla birlikte *Elâzığ* ve *Turan* gazetelerinde Türkiye'nin Yunanistan ile dostane ilişkiler içerisinde olduğunu ve bu durumun Türkiye'de ve Yunanistan'da olumlu yankılarını ifade eden haberler yapılmıştır.

Geliş Tarihi Kabul Tarihi Yayın Tarihi	14 Eylül 2023 19 Aralık 2023 31 Aralık 2023
Yazar Katkısı	İrfan DURMUŞ
Hakem Değerlendirmesi	Çift taraflı kör hakemlik
Etik Onay	Bu makale, insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.
Çıkar Çatışması	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir
Telif Hakkı & Lisans	Yazar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr
Submission Acceptance Publication	14 September 2023 19 December 2023 31 December 2023
Author Contribution	İrfan DURMUŞ
Peer-review	Double-blind peer review
Ethical Approval	This article does not contain any studies with human participants or animals performed by the authors.
Conflicts of Interest	The author declares that there is no conflict of interest.
Grant Support	The author received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.
Copyright & License	Author publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

KAYNAKÇA | REFERENCES

- Alıcı, S. (2009). 1950-1960 dönemi Türk dış politikası. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Armaoğlu, F. (1982). *20.yüzyıl siyasi tarihi (1914-1990)*. C. I. (8. Baskı). Ankara: İş Bankası Yayınları
- Bağcı, H. ve Şahin, M. (2009). Doğu-batı arasında Demokrat Parti dış politikası. *Demokrasi Platformu*. 5(17), 187-202. Erişim adresi: <https://www.demokrasiplatformu.com/dergi/article/view/153/149>
- Bozkurt, S. (2000). Kütahya basınında Demokrat Parti İktidarı (1950-1960). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya
- Ekinci, N. (1997). *II. Dünya savaşından sonra Türkiye’de çok partili düzene geçişte dış etkenler*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları
- Erkin, F. C. (1974). İnönü, demokrasi ve dış ilişkiler, *Milliyet*, 14.01.1974
- Eroğlu, C. (1982). *Demokrat Parti tarihi ve ideolojisi*. Ankara
- Göktepe, C. ve Seydi, S. (2015). Soğuk savaş başlangıcında Türk dış politikası. *Bilig* (72), 197-222. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/234247>
- Gönlübol, M., Sar, C. ve Sander, O. (1996). *Olaylarla Türk dış politikası*. (9. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi
- Ismay, L. (1954). *NATO ilk beş sene (1949-1954)*. S. Bilge (Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Karpat, K. (1967). *Türk demokrasi tarihi*. İstanbul: Ararat Yayınevi
- Kiraz, S. (2020). Menderes dönemi Türk dış politikasının NATO üyeliği ve Bağdat Paketi’nin kurulması örnekleri üzerinden analizi, *Turkish Studies-Economy*, 15(1), 309-321. Erişim adresi: <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.41483>
- Lewis, B. (1991). *Modern Türkiye’nin doğuşu*. M. Kıratlı (Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Özkaya Duman, O. ve Birsell, H. (2012). Demokrat parti dönemi Türk dış politikası ve bu politikanın dinamiklerine etki eden dış gelişmeler. *Atatürk Dergisi*, 1(1), 299-318. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/atauniad/issue/2368/30375>
- Serbest, M. B. (2006). Bağdat Paketi’nin kuruluş süreci ve gelişiminde Türkiye’nin rolü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 401-424. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/577483>
- Soysal, İ. (1989). *Tarihçeleri ve açıklamaları ile birlikte Türkiye’nin siyasal antlaşmaları (1920-1945)*. C.1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Süleymanoğlu-Kürüm, R. (2021). Uluslararası ilişkilerde nitel yöntemlerle makale yazımı: Vaka analizi ve incelikleri, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42(Özel sayı 1), Ö149-Ö168
- Toker, M. (1970). *Tek partiden çok partiye*. İstanbul: Milliyet Yayınları
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi C.II, Dönem 7, C:17
-

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi C.II, Dönem 7, C:18

Yalman, A. E. (1970). *Yakın tarihte gördüklerim ve geçirdiklerim*. C.2. İstanbul: Yenilik Basımevi

Yazıcı, T. (1963). *Kore birinci Türk Tugay'ında hatıralarım*. İstanbul: Ülkü Basımevi

Yeşil, A. (1988). *Türkiye'de çok partili hayata geçiş*. No: 897. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

Yetkin, Ç. (1983). *Türkiye'de tek parti yönetimi (1930-1945)*. İstanbul: AltınKitaplar Yayınevi

Kullanılan Haberler

Adnan Menderes ile F. Köprülü'nün Paris ziyareti. (1953, 12 Mart). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Adnan Menderes'in Amerika seyahati. (1954, 28 Mayıs). *Uluova Gazetesi*, s.1

Adnan Menderes Bağdat Paktı Konseyi'ne gidecek. (1957, 21 Mayıs). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Amerika zamanı gelince Bağdat Paktı'na girecektir. (1957, 1 Mart). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Amerikan yeni silahları. (1950, 4 Mayıs). *Milliyet Gazetesi*, s.1

Atlantik Paktı Konseyi gizli bir toplantı yaptı. (1951, 18 Eylül). *Turan Gazetesi*, s.1

Başbakanımız Adnan Menderes bu ay Batı Almanya'ya gidecek. (1953, 21 Mayıs). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Başbakan Adnan Menderes'in Türk-Yunan milletine mesajı. (1952, 9 Mayıs). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Başbakan Adnan Menderes ve Köprülü Selanik'te büyük tezahüratla karşılandı. (1952, 6 Mayıs). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Başvekilimiz Almanya'ya gidiyor. (1958, 6 Haziran). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Başvekil Adnan Menderes'in Kore'yi ziyareti. (1958, 29 Nisan). *Turan Gazetesi*, s.1

Celal Bayar'ın Amerika seyahati. (1953, 30 Eylül). *Turan Gazetesi*, s.1

Demokrat Partinin dünkü mitingi. (1950, 8 Ağustos). *Turan Gazetesi*, s.1

Fuat Köprülü Paris'e gidiyor. (1953, 9 Mart). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Irak Bağdat Paktı'ndan çekilmiyor. (1958, 25 Temmuz). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Komünistler Kore'de adil bir mütarekeyi geciktirmekle itham ediliyor. (1952, 11 Haziran). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Kore meselesi. (1950, 5 Ekim). *Turan Gazetesi*, s.1

Kore cephesi. (1951, 14 Mart). *Turan Gazetesi*, s.1

Kore'de Türk tugayını gezen bir muhabirin anlattıkları. (1951, 11 Nisan). *Turan Gazetesi*, s.1

Kore'de komünistler yeni bir taarruz için hazırlanıyor. (1951, 14 Mayıs). *Turan Gazetesi*, s.1

Kuzey Kore'nin sulh teklifi genel sekreterliğe geldi. (1951, 17 Nisan). *Turan Gazetesi*, s.1

Mütareke imzalanırsa. (1953, 17 Nisan). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

NATO denizaltılara karşı kullanılacak Norveç yapısı bir silahı tetkik ediyor. (1958, 21 Ekim). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Sayın başbakanımız Adnan Menderes Roma'ya gidiyor. (1955, 26 Ocak). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

Soğuk mücadele. (1953, 30 Ocak). *Uluova Gazetesi*, s.1

Tarihi üniversite bayrağı Kore'de. (1951, 10 Mart). *Turan Gazetesi*, s.1

Türkiye Amerika arasındaki dostluk. (1950, 27 Mayıs). *Turan Gazetesi*, s.1

Türk Yunan işbirliği methediliyor. (1952, 12 Temmuz). *Turan Gazetesi*, s.1

Türk-Yugoslav-Yunan ticareti. (1952, 16 Aralık). *Turan Gazetesi*, s.1

15,5 milyonluk yardım. (1956, 10 Nisan). *Elâzığ Gazetesi*, s.1

EXTENDED SUMMARY

The 1950s, a turning point in Turkey's history of democracy and foreign policy, witnessed the efforts of the DP, which came to power with strong popular support, to rescue Turkey from its global isolation and restore it to a respectable position. The DP was founded at a time when the Second World War had ended, Germany had been completely weakened, Britain and France had lost their former power, and an international system had emerged in which only the US and the USSR remained as the great powers. While the Soviet threat in the post-war period brought Turkey closer to the US, the DP government believed that Turkey's development and progress under these circumstances depended on establishing closer relations with the US. Therefore, it can be said that the DP government's foreign policy strategy was generally based on efforts to get closer to the Western Bloc, especially the United States.

The main determinant of Turkish foreign policy in the 1950s was security concerns. Faced with the threat of the Soviet Union in this period, Turkey tried to ensure its security by getting closer to the West and joining Western institutions or, as in the case of Baghdad Park, by leading organizations that aimed to protect Western interests in the region. At the same time, it sought to demonstrate that it was a loyal ally of the West by playing an active pro-Western role in crises in the Middle East.

At the time, the concern about the USSR was intense and there was no serious alternative to close cooperation with the US through NATO, and there was no objection from Turkish public opinion. The problem was to convince NATO, and in particular its leader, the United States, to accept Turkey's membership. Meanwhile, the Korean War, which erupted as a result of North Korea's attack on South Korea, mobilized the United Nations (UN) Security Council, which requested member states to contribute to a military intervention in Korea. Following the United States, Turkey was among the first countries to respond to this request and became one of the most active participants in the war with a brigade it sent. Turkey decided to send troops to Korea with the idea that it would pave the way for NATO membership. After Turkey became a member of NATO, it assumed an important position in the new strategy of the United States and NATO in the changing global conjuncture, especially in its strategy against the Soviet Union. Turkey signed a series of military/strategic and economic agreements with the US and NATO as part of its participation in the Western Bloc against the Soviet Union. As a member of NATO, Turkey also played an active role in the Middle East region during the DP period. In the face of the expansionist policies of the Soviet Union, the DP government acted together with the Western Bloc in the developments in the Middle East with the idea that the interests of the West in the Middle East and Turkey's own security interests were identical.

The DP, which was largely backed by popular support while coming to power, also received support from the national press in the foreign policy it pursued after coming to power. This study aims to analyze how the foreign policy pursued by the DP government was reflected in the local press. In this context, it is analyzed how the developments regarding Turkish foreign policy in the 1950s were reflected in the news content of the press in Elâzığ, where the DP received significant support. In this study, in which the qualitative case analysis method was adopted, the findings obtained from the news content on Turkish foreign policy in Uluova, Turan and Elâzığ newspapers, which were important print media sources of Elâzığ at that time, were evaluated. As a result of the findings, it was observed that the press in Elâzığ closely followed the concrete steps taken by the DP government in the field of foreign policy and reflected these policies in the news content with an understanding that supported these policies.

The analyzed news items covered the sending of troops to Korea as one of the concrete steps taken by the DP government in the first years of the Cold War period in the field of foreign policy to rapprochement with the Western Bloc after coming to power in 1950 and the acceptance of Turkey's membership to NATO as a result of this step, as well as developments regarding Turkey's policies in the Balkans and the Middle East region. Turkey's decision to send troops to Korea and the developments that followed were widely covered in the Elâzığ press, especially in Turan and Elâzığ newspapers. In addition to the demonstrations of support for the soldiers who went to Korea in Turkey and in Elâzığ, information on important developments during the war process was included in the news content of the aforementioned local newspapers. After the deployment of troops to Korea, these newspapers covered the developments in the war and published news supporting the Western Bloc. On the other hand, Turkey's NATO membership and the DP government's policies in the Middle East after the 1950s found little coverage in the Elâzığ press, while the Balkan Pact and the meetings and visits of then Prime Minister Adnan Menderes to Western Bloc countries such as Italy, France and the USA were given extensive coverage in relations with the West. However, Elâzığ and Turan newspapers reported that Turkey was in friendly relations with Greece and that this situation had positive repercussions in Turkey and Greece.